

2004. Samostalna izložba: Kako nacrtati osjećaj?, Zagreb: Galerija Vladimir Filakovac, 18. 10. – 5. 11. 2004.

Solo exhibition: *How to Draw a Feeling?*, October – November 2004.

*Crtam svoj dnevnik
Biti tiha
Govoriti dalje
Kako nacrtati osjećaj?
Kako ga pročitati?*

M. T. D., 20. listopada 2002.

Mirjanu Tomašević Dančević poznajemo kao osobu koja tragajući za osobnim iskazom neprekidno istražuje vještinu komunikacije i oslobađanje kreativnosti u polju vizualnoga jezika i likovnog izražavanja. Dati od sebe sve što je moguće, pa i kada se to čini nemoguće, Mirjanin je *credo*. Danas pred nas podastire pitanje "Kako nacrtati osjećaj, kako ga ispisati i kako ga opisati?". Zadatak nije lak; pitanje nije novo i zvuči lapidarno i skoro naivno. Čitava povijest ljudskoga izražavanja upinje se pronaći način kako iskazati neiskazivo, a modeli su beskonačni; pretapaju se i traže u poetskim mimikrijama, konstrukcijama, metaforama, filozofskim sustavima i znanosti. Mirjana je tražeći odgovor krenula najizravnijim putem; preusmjerila je pažnju prema vlastitoj osjećajnosti i osjetljivosti, uzletima i padovima, koji se u vremenskom tkanju nižu zatvarajući i rastvarajući obzorja, boju i dubinu raspoloženja.

Otvoreno i bez podešavanja vlastite slike, govoreći jezikom likovne supstancije, znakom svojega stanja i njegovim ispisom pretočenim u riječ, ponudila nam je u obliku dnevnika ogledalo svojega emocionalnog lika. Beskompromisnim propitkivanjem vlastita bila ocrtała je projekt u kojemu je svoju osjetljivost izložila kao uzorak koji se, iz nadnevka u nadnevak, slijedeći ritam unutrašnjih pulsacija, pretvorio u ispis emocionalne empatije – poistovjećenja osjećaja s njegovim piktogramom, rječitim odgovorom na postavljeno pitanje.

Mirjana u jesen 2002. počinje ispisivati/iscrtavati dnevnik u kojem se pita je li moguće "biti tiha i govoriti dalje". Crta, a potom poetskim iskazom prvoga lica, svojevrsnim didaskalijama, jezgrovito ispisuje njegovu/svoju emocionalnu anamnezu. Ponekad je slijed, kako sama kaže, obrnut – slika se pomalja iz riječju ispisanoga doživljaja stanja – a ponekad je istovremen. No, preispitivanje i uspostavljanje toga redosljeda ulazi u domenu analitičkoga, dok se iščitavajući dnevnik mi nalazimo na polju doživljajnoga i spontanog, gdje znak i pjesnički iskaz djeluju jedinstveno i komplementarno. Snubljeni su i nerazdvojni; djeluju interaktivno i sugestivno na recepciju gledatelja/čitatelja, koji se ne može ograditi diskrecijom prema tako otvorenom govoru autoanalize. Kadikad samo kao dvije-tri riječi a kadikad kao čitava bujica, gdjekad formulirane kao impresije a gdjekad kao precizne dijagnoze, nižu se didaskalije koje opisuju doživljaj i njegov otisak u znaku. Srastajući postupno s tim "rukopisom", za Mirjanu on prestaje biti dio eksperimenta i postaje dio samoostvarenja i otkrivanja; nju "crtanje-pisanje ogoljuje, ozljeđuje, iscjeljuje", kako čitamo u zapisu od 18. kolovoza 2003.

Piktogrami – mogu biti nazvani i psihogramima ili ideogramima ispisanoga doživljaja – skoro isključivo linijske naravi i uvijek vođeni duktusno, nastaju u trenu i bez kolebanja crnim tušem i kistom na bijelome papiru. Njihov je oblik otvoren, a značenje u slutnji. Usitnjeni se zgusnuti rukopisni ispis u crtežima pretvara u gestu, češće brzu, trenutnu, koja u jednome potezu i dodiru s plohom započinje i završava, a rjeđe uglatu koja skreće i ima cezure u gibanju. Svaka linija i svaki oblik ima svoju jeku i odraz, svoj komplement i zračenje. Koliko god se kadikad znakovi činili posve definiranim i samodovoljnim, oni su uvijek samo sekvence, tren i bljesak ispisanoga stanja koji s nadnevkom ulaze u memoriju osobnoga dnevnika. Oduzmemo li im nadnevak i didaskaliju, oni će pripasti "carstvu lutajućih znakova", kojima će slučajna netko pridati značenje vlastitim doživljajem.

Mirjanin rukopis ima svoje mijene, svojevrsni unutarnji razvoj, koji se ogleda u njegovoj dinamici i sve većem osvajanju duktusne i tehničke vještine. U množini crteža naslućuju se ponavljanja i tipologije oblika, a u didaskalijama se više puta ponavljaju riječi kodiranih rezonanci koje se svrstavaju u pojmovnik podsvjesnih arhetipova; razlučuju se metafore i njihov crtani adekvat koji nije daleko od uspostavljanja ideogramskoga sustava.

Odnjegovana vizualna kultura, opremljena i likovnim darom i iznimnim senzibilitetom, dovodi Mirjanino znakovlje do granice trenja s čitavom lepezom rukopisa – kaligrafijom, arabeskom, amblematičnom cjelovitošću, artbrutovskom gestualnom žestinom, minimalizmom, sublimacijom Zena, ali i spontanom iskrenošću i doslovnošću dječjega rukopisa. Međutim, ovaj rukopis ništa od toga – nije. Riječ je o posvajanju znaka, o njegovom preimenovanju i imenovanju kroz osobni doživljaj. U kodiranju raspoloženja Mirjana ih "bira" ili bolje rečeno, oni joj se nameću, a

ona ih prihvaća nepogrješivom intuicijom ugađajući svojoj riječi i svojem stanju. Kontemplacija nadolazi kasnije, u iščitavanju. Kreacija je trenutna i nadahnutu, izazvana izloženim i ranjivim sensorima duše.

Mirjana je u "dnevniku", komplementarno pomirivši riječ i sliku – na neki način objašnjavajući i ukazujući na izvor i poticaj slike – uspostavila tek jednu razinu njegova "čitanja", onu osobnu, ali koja ne obavezuje, već nas samo upućuje, a potom posve oslobađa. Predočila nam ga je i kao štivo doživljeno u prostornoj dimenziji i kontinuitetu kretanja koji sadrži meki hod i onduliranje, zastajanje i vrtložno poniranje, ubrzavanje ili kruženje. U naravi ove pustolovine nije teško pretpostaviti ukoričenu inačicu ovoga dnevnika, koji se štoviše mogao očekivati i prije izložbe jer generički ovaj eksperiment pripada tome rodu. No, pred nama je otvoreni proces njegova razvoja, a narav njegova rukopisa nadilazi format knjižnog lista; njemu u ovome trenutku još uvijek treba polje i prostor u kojem će se razlistavati nezaustavljivim ritmom otisaka rastuće samosvijesti.

Paradoksalno, potraga za "tihim govorom" postaje ulančana eksplozija tihe pobune, riječite i onda kad ostavlja polje slike praznim. Ekstenzije razina čitanja su brojne, pa nije teško u senzibilitetu prepoznati i strujanje ženskoga pisma koje prevladavajući u riječi, u univerzalnom jeziku znakova ostaje gotovo neprimjetno, kao tek jedna faseta – ali ne i ključ ove slojevite potrage za pomirenjem – koja se bez zadržke ulijeva u likovni poetski govor.

Danas vidimo Mirjanin znak koji, istisnut iz njezina emocionalnog stanja, uz njega prijanja, a ona ga posvaja, ne pokazujući volju za njegovim oslobađanjem. Možda već sutra pustit će ga iz sidrišta svoje memorije, osloboditi i otisnuti u prostor mutacije njegovih značenja i formalnih preobrazbi jer u ovako otvorenom rukopisu i ispisu, koji iz koraka u korak zadobiva samostalnost, svaki je put otvoren.

Margarita Sveštarov Šimat

Svoj sam (s)likovni dnevnik započela 20. listopada 2002. kao oblik meni najlakše pristupačne samopomoći u izuzetno zahtjevnoj i krajnje iscrpljujućoj životnoj situaciji. Dnevnik se nastavio kao intimno samoispitivanje i samopodrška, ali i kao paralelno znatiželjno istraživanje odnosa *slike*, *osjećaja* i *riječi*. U svome sam likovnoumjetničkom i teoretskom istraživanju tražila odgovore na slijed pitanja: *Kako (spontano) nacrtati osjećaj? Kako osjećaj iskazan slikom – pročitati? Kako otkrivani ili prepoznati osjećaj izraziti riječima?*

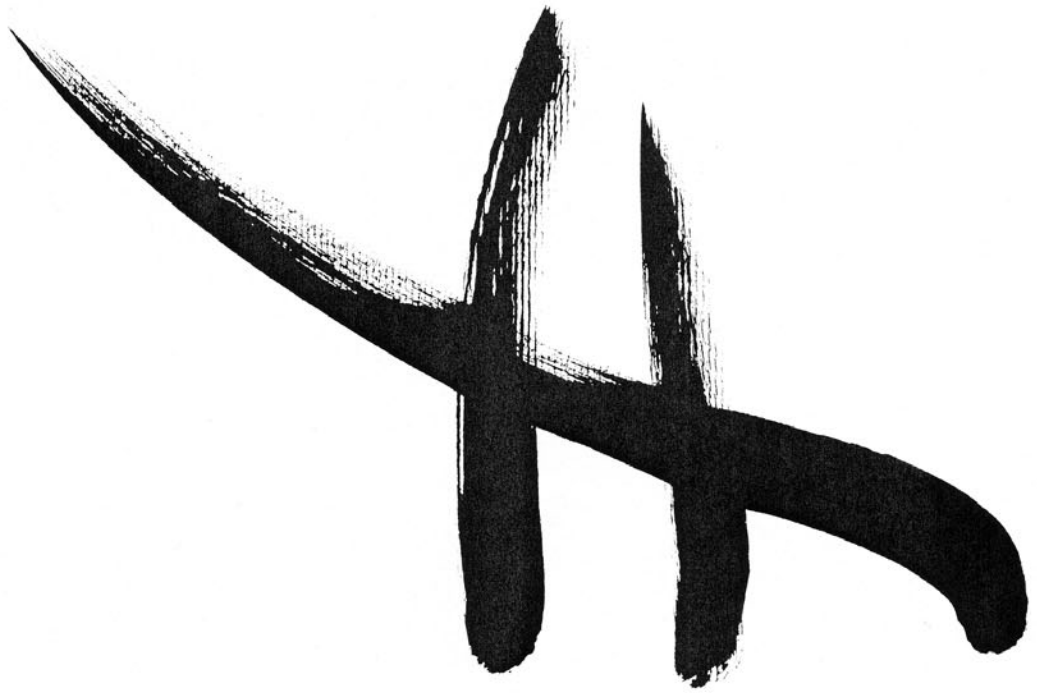
Svoj dnevnik u ponešto izmijenjenome obliku nastavljam i dalje.

Mirjana Tomašević Dančević
Zagreb, 4. listopada 2004.

Koračam lagano
Kao pobjednik
A tijelo me boli
Od udaraca

14.08.03.

Jesam li
Ja
Skromna?
Da
Ne
Ja i ne

3-11-03-^{III}

